

ORFEO

CLAUDIO MONTEVERDI
Barokkiooppera

KE 3.6.2015 klo 18
PE 5.6.2015 klo 18
Metropolian konserttisali
Ruoholahdentori 6, Helsinki
Liput: 20/10€

Claudio Monteverdi (1567-1643): Orfeo

L'Orfeo, favola in musica (1607)

Libretto: Alessandro Striggio, suom. Sari Kaipainen

Ohjaus:	Ville Saukkonen
Musiikinjohto:	Edward Ananian-Cooper
Koreografia:	Laura Humppila ja työryhmä
Puvut:	Hanna Hakkarainen
Projisointi:	Carita Elko
Valot:	Tuukka Törneblom
Maskeeraus:	Annukka Ollila
Kuoron valmennus:	Mirjam Kyrönseppä

Orfeo:	Juho Punkeri
La Musica:	Meri Metsomäki
Pastore/Apollo:	Tero Halonen
Ninfa/Proserpina:	Milla Mäkinen
Euridice:	Johanna Lesonen
Messagiera:	Tuula Saarensola
Speranza:	Iida Antola
Caronte:	Erik Rousi
Plutone:	Ronnie Karlsson

Tanssijat:

Sonja Elonen	Rita Oksanen
Anu Hepo-oja	Mikko Orasuo
Kirsi Höglund	Heikki Mahlamäki
Rosa Juntunen	Liisi Kilpelä
Sibiri Konate	Tiia Nohynek
Tiina Kortelampi	Susanna Salmijärvi
Milla Laaksonen	Maarit Salminen
Åsa Lehtinen	Leena Teräsvuori
Henna Timonen	Pia Vallenius
Bambú Locquet Vandenberghe	

Orkesteri:

Sofia Fernholm, nokkahuilu
Laura Mäkelä, nokkahuilu
Kaisa Ruotsalainen, barokkiviulu
Kari Olamaa, barokkiviulu
Eerika Pynnönen, barokkialttoviulu
Carolina Edström, barokkisello
Carmen Torrano, kontrabasso
Helene Von Martens, pasuuna
Hanna Pajalahti, trumpetti
Ritva Hautsalo, viola da gamba ja
lirone
Olli Hyyrynen, teorbi
Henrik Holmström, barokkikitara
Eero Valkeila, barokkikitara
Mirjam Kyrönseppä
Julia Tamminen, Lauri Honkavirta,
cembalo, urut ja regaali

Kuoro:

Kati Kimanen
Marianne Lehtonen
Lotta Aakko
Viena Jurvelin (3.6.)
Jenni Oksanen
Hanna Graeffe
Isa Tuhkalainen
Jaime Belmonte Caparròs
Sami Sahramies
Dominik Vogt
Ville Lappalainen
Petr Potchinchtkikov
Pasi Vuoti

Musiikin valmennus:

Annamari Pölhö, Tuuli Lindeberg,
Teppo Lampela ja Minna Kangas

Tekstityksen hoitaja:

Maisa Tikka

Juliste:

Jenni Väre

Tuottajat:

Meri Metsomäki ja Tero Halonen

Esitykset on toteutettu Helsingin kulttuurikeskuksen ja Metropolia
Ammattikorkeakoulun tuella.

Oopperan juurilla

Yksi vanhimmista oopperoista, Claudio Monteverdin (1567–1643) säveltämä, vuonna 1607 Mantovan hovissa ensiesityksensä saanut L'Orfeo, toiselta nimeltään La favola d'Orfeo, esitetään nyt ensimmäisen kerran näyttämöversiona kotimaisin voimin. Miksi teosta kuullaan Suomessa niin harvoin? Yksi syy on ehkä se, että alkuperäisessä muodossaan L'Orfeo esitettiin melkoisella joukolla instrumentteja, joita ei nykyisin joka pitäjältä löydy: useampi sinkki (cornetto), useampi teorbi eli bassoluuttu, barokkiharppu (arpa doppia) ja kaksi pikkuviulua (violini piccoli alla francese), pari sitraa, lisäksi tietysti suuri jousisto, kaksi cembaloa, urut, pistävä-ääninen regaali ja jyhkeät vasket. Onneksi Orfeuksen koskettava tarina välittyy hienosti pienemmälläkin kokoonpanolla.

Sovellamme nyt Venetsiassa 1609 partituuriin painettuja ohjeita Ruoholahden 2015 voimavaroja hyödyntäen, tarinaa instrumentaatioilla luovasti värittäen, muutamia kohtia lyhentäen.

Libretisti Alessandro Striggio ammensi tekstinsä Vergiliuksen Georgicasta ja Ovidiuksen Muodonmuutoksista, joka oli ja on edelleen varsinainen antiikin mytologian hakuteos, kokoelma myyttejä ja muita tarinoita. Orfeuksen tarinassa yhdistyvät väkevästi rakkaus, laulu ja kuolema – kaikki tärkeitä aiheita myös myöhemmässä oopperakirjallisuudessa.

Orfeus hurmaa laulu- ja soittotaidollaan Manalan valtiat puolelleen ja saa äkillisesti menettämänsä puolison takaisin. Hän on taiteilijana erityinen, eläimet, kivet ja puutkin jähmettyvät häntä kuuntelemaan. Hän voi jopa muuttaa kuolleen eläväksi sfäärien geometriaa ilmentävän lyyransa voimalla. Toisaalta Orfeus on oman hellittämättömän intohimonsa uhri. Hänen inhimillisiä heikkouksiaan ovat epäily sekä malttamattomuus, jonka seurauksena Eurydike napataan takaisin varjojen valtakuntaan.

Vaikka L'Orfeo kumartaakin antiikin tragedioille, musiikillisessa mielessä se katsoi eteenpäin. L'Orfeon musiikki on sävelletty italiankielisen puheen rytmiin. Tästä puhelaulusta eli monodiasta kehittyi myöhemmin resitatiivilaulu. Synkopoivat nojailut bassovetoiseen harmonialinjaan olivat uutta sävellystyylää, jota Monteverdi noudatti. Kutkuttavasti pitkien puhelauluosuuksien joukosta erottuu pätkiä, joissa korva saattaa hahmottaa aariamaisia aiheita. Keskellä teosta kuullaan Orfeon laulu, *Possente spirto*, laulajan huikea taidonnäyte, joka tainnuttaa kuulijan tavalla jos toisella. Ei ihme että muinoin Orfeus oli yleinen nimitys laulajalle, jonka laulut syntyivät transsitilassa. Hurmioon johdattavat myös oopperan monet tanssilliset hetket.

Nautinnollista oopperailtaa!

Meri Metsomäki

Prologi

La Musica – Musiikki

I näytös

Traakian niityillä valmistaudutaan Orfeuksen ja Eurydiken häihin. Vihkiseremonian jälkeen kaikki tanssivat ja juhlivat. Eurydike lähtee ystäviensä kanssa poimimaan seppelettä Orfeukselle.

II näytös

Juuri kun ilo on ylimmillään ja Orfeus laulaa menneiden surujensa kadonneen, onnen hetki rikkoutuu. Sanansaattaja saapuu kertomaan että Eurydike on kuollut myrkkykäärmeen puremaan. Loputtomassa surussaan Orfeus päättää hakea Eurydiken Manalasta.

VÄLIIAIKA

III näytös

Toivo saattaa Orfeuksen Manalan virran rannalle, missä lautturi Kharon vartioi. Orfeus ottaa lyyransa esille ja laulaa lumoavasti. Hän onnistuu nukuttamaan Kharonin ja pääsee veneellä Styks-virran yli Manalaan.

IV näytös

Manalan kuningatar Proserpina (Persefone) liikuttuu Orfeuksen musiikista ja rakkauden osoituksesta niin, että suostuttelee miehensä Pluton (Hades) päästämään Eurydiken takaisin Orfeuksen luo. Pluto suostuu sillä ehdolla, että Orfeus ei katso Eurydikeen ennen kuin tämä on astunut takaisin maan pinnalle. Orfeus on kuitenkin epäilyjen vallassa eikä malta olla katsomatta, ja niin kaunis Eurydike jää ikuisesti Orfeuksen ulottumattomiin.

V näytös

Orfeus palautetaan takaisin Traakiaan, ja hän on kuolla suruun. Musiikin jumala Apollo (Apollon) laskeutuu taivaasta ja löytää katkeroituneen suojaattinsa. Apollo lohduttaa poikaansa, ja he kohoavat laulaen taivaaseen.

Kohtaukset (alkuperäisestä hieman lyhennetty versio)

TOCCATA

PROLOGO

Ritornello - LA MUSICA: Dal mio Permesso amato

ATTO PRIMO

PASTORE: In questo lieto e fortunato giorno

CORO : Vieni, Imeneo, deh, vieni

NINFA: Muse, onor di Parnaso

CORO: Lasciate i monti -> Qu miri– Ritornello

ORFEO: Rosa del ciel

EURIDICE: Io non dirò qual sia

CORO: Lasciate i monti– Ritornello– CORO: Vieni, Imeneo, deli, vieni

PASTORE: Ma se il nostro gioir

Ritornello

NINFA, PASTORE: Ché, poiché nembo rio gravido il seno

Ritornello

NINFA, PASTORE: E dopo l'aspro gel

CORO : Ecco Orfeo, cui pur dianzi

ATTO SECONDO

Sinfonia– ORFEO: Ecco pur ch'a voi ritorno,

Ritornello – PASTORE: Mira ch'a sé n'alletta – Ritornello – CORO: Dunque fà

Ritornello– ORFEO: Vi ricorda, o Bosch'ombrosi,

PASTORE: Mira, deli mira, Orfeo,

MESSAGGIERA: Ahi caso acerbo - PASTORE Qual suon dolente il lieto di perturba?

MESSAGGIERA: Lassa!– MESSAGGIERA Pastor – ORFEO: D'onde

vieni? – MESSAGGIERA- ORFEO: Oimè, che odo? – MESSAGGIERA:

La tua diletta sposa è morta – ORFEO: Oimè!

MESSAGGIERA: In un fiorito prato

ORFEO: Tu se' morta, mia vita, ed io respiro?

CORO: Ahi caso acerbo, ahi fat'empio e crudele

MESSAGGIERA: Ma io

Sinfonia – CORO: Ahi caso acerbo, ahi fat'empio e crudele.

Ritornello

ATTO TERZO

Sinfonia

ORFEO: Scorto da te, mio Nume

SPERANZA: Ecco l'atra palude, ecco il nocchiero

ORFEO: Dove, ah, dove ten vai,

CARONTE: O tu ch'innanzi morte

Sinfonia

ORFEO: Possente spirto – Sol tu nobile dio

CARONTE: Ben mi lusinga alquanto

ORFEO: Ahi, sventurato amante

Sinfonia

ORFEO: Ei dorme

Sinfonia

ATTO QUARTO

PROSERPINA: Signor, quell'infelice

PLUTONE: Benché severo

PROSERPINA: Quali grazie ti rendo

PLUTONE: Tue soavi parole

CORO di SPIRITI: Pietade, oggi

ORFEO: Qual onor di te fia degno – SPIRITO: Rott'hai la legge, e se' di grazia indegno

– EURIDICE: Ahi, vista troppo dolce e troppo amara – SPIRITO: Torn'a l'ombre di morte – ORFEO: Dove ten vai, mia vita?

Sinfonia

CORO: È la virtute un raggio

Sinfonia

ATTO QUINTO

Ritornello

ORFEO: Questi i campi di Tracia – EURIDICE – ORFEO: Cortese Eco amorosa –

EURIDICE... basti! – ORFEO: Se gli occhi d'Argo avessi – EURIDICE:

ORFEO: S'hai del mio mal pietade io ti ringrazio

d'onor più degna.

Sinfonia

APOLLO: Perché a lo sdegno e al dolor in preda

ORFEO: Padre cortese - APOLLO: Troppo, troppo gioisti – ORFEO:

Sì non vedrò più mai – APOLLO: Nel sole e nelle stelle - ORFEO

Ben di cotanto padre

APOLLO e ORFEO: Saliam cantando al Cielo

Ritornello – CORO: Vanne Orfeo, felice a pieno,

Moresca

Ville Saukkonen on opiskellut Venäjän teatteritaiteen akatemiassa vuosina 1989–1993, minkä jälkeen hän on ohjannut yli 80 oopperaa ympäri Suomea. Saukkosen yhteistyökumppaneita ovat olleet Helsingin ja Turun konservatoriot, Metropolia Ammattikorkeakoulu sekä Sibelius-Akatemia, Turun ja Porin oopperat, Suomalainen kamariooppera, Helsingin opiskelijaooppera sekä Suomen Kansallisooppera.

Edward Ananian-Cooper on australialainen kuoron- ja orkesterinjohtaja, joka opiskelee Sibelius-Akatemiassa orkesterinjohtoa Atso Almilan ja Leif Segerstamin johdolla. Syksyllä 2013 hän valmistui kuoronjohtajaksi Matti Hyökin luokalta erinomaisin arvosanoin. Viime vuosina Ananian-Cooper on johtanut mm. Mozartin Taikahuilun Taideyliopiston opiskelijoiden omassa projektissa, Peter Maxwell Daviesin Eight Songs for a Mad King - monodraaman esityksen Metropolia ja Kalevi Ahon Frida y Diego - oopperan Sibelius-Akatemian oopperaluokan esityksessä. Hän toimii Jubilaten, Akateemisen Laulun ja Hiljaa Ensemblen taiteellisena johtajana sekä Suomen anglikaanisen kirkon musiikinjohtajana.

Hanna Hakkarainen on Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa vaatesuunnittelua opiskellut helsinkiläinen puvustaja.

Laura Humppila valmistuu teatteri-ilmaisun ohjaajaksi (AMK) Metropolian esittävästä taiteesta. Hän on tehnyt Real Escuela Superior Del Arte Dramaticossa Madridissa fyysisen teatterin ja musikaalin opintoja. Humppila on tanssi- ja liikeilmaisun opettaja sekä Tanssiteatteri Pinta:n jäsen. Hänen töitään ovat koreografiat mm. Metropolian Taikahuilu2012 oopperaan, esiintymiset mm. Rockville -musikaali Peacock -teatterissa ja HKT:n yleisötyön sanaton ”Myrkky” näytelmä. Humppila on ohjannut viimeksi ”Reinintyttäret” Wagner-oopperakonsertin HKS:ään ja Keravasaliin.

Carita Elko on freelancer valo- ja videosuunnittelija. Hän on valmistunut Tampereen ammattikorkeakoulusta 2012. Elko on tehnyt valosuunnitteluita teattereissa sekä arkkitehtonisen valaistuksen parissa ja toiminut useiden suunnittelijoiden assistenttina. Tapahtumatuotannon puolella hän työskentelee video- ja valoteknikkona tunnetuissa yrityksissä kuten Bright Finland Oy.

Annukka Ollila, meikkaaja-maskeeraaja, opiskelee parturi-kampaajaksi vuoteen 2016 mennessä. Hän on tehnyt töitä mm. Ylelle tv-spotteja ja mainoksia sekä lyhytelokuvan Metropoliassa. Takana on myös lukuisia studiokuvauksia ja muotinäytöksiä. Ville Saukkosen kanssa Ollila on aiemmin tehnyt oopperat La Boheme, Pimpinone ja Il Matrimonio Segreto. Viimeisin projekti on Svenska Teaternilla ensi-iltansa huhtikuussa saanut Teater Mestolan näytelmä Komedin om Felix Liv.

Orfeo: Juho Punkeri, tenori, valmistui keväällä 2013 musiikin maisteriksi Sibelius-Akatemiasta pääaineenaan kirkkomusiikki. Nykyisin hän jatkaa opintojaan Sibian ooppera-koulutuksessa opettajanaan Erkki Rajamäki. Punkeri on tehnyt Guglielmon roolin Mozartin oopperassa Cosi fan tutte ja Alin roolin Rameaun Les Indes Galantes'essa. Viime kesänä hän esiintyi Kokkola West Coast Operassa. Tammikuussa 2013 Punkeri palkittiin erikoispalkinnolla Lappeenrannan valtakunnallisessa laulukilpailussa. Hänen opintojaan ovat tukeneet Pro Musica -säätio ja Selim Eskelinin säätio.

La Musica: Meri Metsomäki, sopraano, konsertoi, tuottaa sekä työskentelee laulunopettajana. Hän valmistui laulopedagogiksi Metropoliasta jouluna 2014. Metsomäki on erikoistunut barokkiin, mutta viime vuosina hän on opettajansa Ritva Eerolan johdolla keskittynyt myös uudempaan laulumusiikkiin. Hän laulaa ammattikuoroissa ja on esiintynyt lukuisten oratorioiden, passioiden ja messujen solistina. Hänen oopperaroolejaan ovat mm. Papagena, W.A. Mozartin Taikahuilusta ja Amor J.-P. Rameaun Anacréonista.

Pastore/Apollo: Tero Halonen, tenori, on opiskellut laulua eri opettajien johdolla vuodesta 1995 ja Metropolia Ammattikorkeakoulussa vuodesta 2011 muusikon suuntautumis-vaihtoehdossa. Hän on esiintynyt muun muassa Suomen Kansallisoopperassa oppipojan roolissa Richard Wagnerin Nürnbergin mestarilaulajissa (2015, Harry Kupfer) Metropoliassa Le conviven roolissa J. P. Rameaun L'Anacréon-oopperassa (2014, Ville Saukkonen) ja Taminon roolissa Mozartin Taikahuilussa (2012, Martina Roos) sekä useissa rooleissa Metropolian ja Helsingin Konservatorion eri produksioissa.

Ninfa/Proserpina: Milla Mäkinen, sopraano, on valmistunut musiikin kandidaatiksi laulumusiikin osastolta Sibelius-Akatemista. Hänen laulunopettajanaan toimii Sirkku Wahlroos-Kaitila. Parhailaan Mäkinen viimeistelee musiikin maisterin opintojaan suuntautumisvaihtoehtonaan laulopedagogiikka.

Euridice: Johanna Lesonen, sopraano, opiskelee Metropolia Ammattikorkeakoulussa opettajanaan Sirkku Wahlroos-Kaitila. Lesosen laulamia rooleja ovat mm. 1. nainen, Taikahuilu, W. A. Mozart (Tampereen oopperafestivaalit 2013) ja Lisa, Kreivitär Mariza, E. Kálmán (Tampereen Työväen Teatteri 2012-2013). Kilpailukokemusta hänelle on kertynyt Kangasniemen laulukilpailusta 2012 ja 2014 (semifinaali) sekä Vuoden nuori laulaja 2013, Pori (Finaali).

Messagiera: Tuula Saarensola, mezzosopraano, on monipuolinen musiikin ammattilainen. Hän on valmistunut musiikin maisteriksi Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin osastolta pääaineena urut. Tällä hetkellä hän opiskelee laulua Metropolian aikuiskoulutuksessa opettajanaan Marjut Hannula. Tuula Saarensolan oopperaroleja ovat 3. nainen (Mozart: Taikahuilu), Grimgerde (Wagner Valkyyria), Maestra delle Novizie (Puccin Suor Angelica) ja Flossilde (Wagner Reininkulta). Saarensola toimii kanttorina Tuusulassa. Hän esiintyy myös aktiivisesti lauluyhtyeissä Singerit ja TriAngel.

Speranza: Iida Antola, sopraano, on opiskellut kuoronjohtoa Lyonin konservatoriossa ja Sibelius-Akatemiassa, suorittaen A-tutkinnot pianonsoitosta ja kuoronjohdosta vuonna 2014. Laulua Antola on opiskellut Aulikki Eerolan ja Marjut Hannulan johdolla. Antola on laulanut FiBO STORIA -orkesterin ja Wegelius kamarijousten solistina, ja hän on renessanssiin profiloituvan lauluyhtyeen The English Vocal Consort of Helsinki perustajajäsen. Heinäkuussa 2015 häntä kuullaan myös Timo Mustakallio -laulukilpailuissa.

Caronte: Erik Rousi, basso, aloitti vuonna 2011 ammatilliset laulunopintonsa Jouni Kuorikosken johdolla Turun konservatoriossa. Rousi opiskeli myös professori Petteri Salomaan opissa vuodet 2012-2013. Tällä hetkellä Rousi opiskelee Metropolia AMK:ssa opettajinaan professori Seppo Ruohonen sekä Marjut Hannula. Rousi on esiintynyt lukuisissa erilaisissa näyttämöteoksissa sekä useilla suomalaisilla musiikkifestivaaleilla. Hänen laulajanuraansa ovat tukeneet Suomen Kulttuurirahasto sekä Alfred Kordelinin säätiö.

Pluto: Ronnie Karlsson, basso, on laulumusiikin maisteriopiskelija Sibelius-Akatemiassa ja opiskelee Jaakko Ryhäsen johdolla. Hänen rooleihinsa kuuluu: Sarastro (Mozart: Taikahuilu), Ramphis (Verdi: Aida) ja Jupiter (Offenbach: Orfeus manalassa).